

Hallintovaliokunta

Asiantuntijalausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 182/2025 vp laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Lainsäädäntöhanke poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi on yksi keskeisimmistä pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman käynnistämistä lainsäädäntöhankeista poliisille. Poliisilla on koko hankkeen ajan ollut edustus lainsäädäntöhankeeseen ohjaus- ja työryhmässä sekä sihteeristössä.

Hallintovaliokunnan tehtävä huomioiden, tämä lausunto on sisältää poliisitoiminnallisen kannanoton poliisilakia koskevista säännöksistä muutosesityksineen.

Aluksi todetaan kuitenkin se, että poliisitoiminta on hyvin tietojohdoista eli tietoon perustuva. Sen lisäksi, että poliisilla on toimivat omat keinot tiedonhankkimiseen, tulee poliisilla olla toimivat tiedonsaantioikeudet sellaisessa tiedonvaihdossa, joka edellyttää poliisin tiedonvaihtokumppanin aktiivisia toimia, eli käytännössä tiedon luovuttamista. Toiseksi, poliisilla tulee olla toimivat keinot luovuttaa sillä olevaa tietoa. Eduskunnan käsitellyssä oleva lakiehdotus poliisin tiedonvaihdon kehittämiseksi tehostaa poliisin tiedonvaihtoa niin tiedonsaannin kuin tiedonluovuttamisenkin osalta. Esitetty tehostaminen lisää myös kustannustehokuutta. Esitys parantaa lisäksi kansalaisen oikeusasemaa vähentämällä muun muassa aiheettoman viivytyksen syntymistä tai tehostamalla rikoshyödyn takaisinsaantia. Voimassa olevat poliisin tiedonvaihtoa koskevat säännökset ovat ajalta, jolloin turvallisuusympäristömme oli kovin erilainen. Sen lisäksi, että tämä on todettu turvallisuusviranomaisten itsensä toimesta, tämä on vähintään johdettavissa myös eräistä ylimpienkin oikeusasteiden ratkaisuksista.

Poliisin tiedonvaihtoa koskevat haasteet

Kiteytetysti poliisin tiedonvaihdon suurimmat haasteet ovat koskeneet tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta, poliisin tiedonluovutusta järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyen sekä tiedonluovuttamista ulosottoviranomaiselle. Nämä tiedonvaihto-ongelmat on ehdotuksessa huomioitu hyvin, ja käytännön soveltamisongelmat tulevat näiltä osin ratkaistuiksi. Tämän lisäksi poliisilla on tarve tiedonluovuttamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajalle, mutta tätä asiaa koskien on vireillä oma lainsäädäntöasiansa.

Laki poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

4 luku Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Ehdotettu säännös kohdentaa tiedonsaantioikeuden yksityiseen yhteisöön tai henkilöön, mikä selkeyttää sen soveltamista käytännössä. Säännöksen ollaan laajentamassa koskemaan henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseen, mikä on erittäin kannatettavaa. Lisäksi tämä takaa poliisille tiedonsaantioikeuden turvallisuusviranomaisen perimmäiseen tarkoitukseen, jonka mukaan viranomainen yrittää ensisijaisesti aina estää rikokset ja torjua vaarat ennen niiden syntymistä. Säännöksen asiallinen laajentaminen koskemaan rikosprosessuaalisesti vapautensa menettämisen vuoksi etsintäkuulutetun henkilön tavoittamista sujuvoittaa koko rikosprosessia. Ehdotettu säännös ei loukkaa kenkään oikeuksia, sillä tällaisen tavoiteltavan henkilön kohdalla on jo olemassa viranomaisen määräys taikka tuomioistuimen ratkaisu. Kenelläkään ei voi eikä pidä olla oikeutta pakoilla tehokkaasti viranomaista. Ehdotettu säännös tehostaa etsintäkuulutusmenettelyä.

Ehdotetun säännöksen toinen momentti koskee tiedonsaantioikeutta teleosoitteisiin ja muihin tele- sekä tunnistetietoihin. Ehdotetut muutokset parantavat momentin soveltamisalaa käytännössä.

Maksuttomuudesta säätäminen sujuvoittaa viranomaisten käytännön soveltamista sellaisissa tilanteissa, joissa maksua joskus harvoin vaaditaan. Lisäksi se yhdenmukaistaa viranomaisia koskevat vastaavat säännökset.

4 § Uhkasakko

Poliisi saa valtaosan tiedoista, mihin sillä on oikeus, pyytämällä. Osaa tiedoista ei kuitenkaan eräissä tapauksissa ole aina saatu, ja uhkasakkomenettely osaltaan parantaa tiedonvaihdon toimivuutta. On todennäköistä, että uhkasakkomenettely ei tulisi kovinkaan usein käytetyksi, mutta jo pelkkä uhkasakon uhka ohjaa toimimaan viranomaisen lakiin perustuvan pyynnön mukaisesti.

5 § Tietojen saanti sosiaali- ja terveyshuollosta

Poliisilla on tarve saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajan toimitiloissa monista eri syistä. Tässä yhteydessä poliisin tehtävänä on osaltaan turvallisuuden varmistaminen, ja se voi tarkoittaa rikostorjuntatehtävien, eli esimerkiksi esitutkinnan lisäksi myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, eli esimerkiksi henkilön etsimistä, poistamista tai kiinniottamista.

Hyvin pieni osa väestöstä aiheuttaa suuren osan rikoksista. Arviomme mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajan toimitiloissa tapahtuvista rikoksista kyseinen sama, hyvin pieni osa aiheuttaa rikoksista vähintään yhtä suuren osan. Lakiehdotuksilla ei arvi-

omme mukaan ole vaikutusta tämän hyvin pienen väestönosan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin hakeutumisessa, vaikka se ajoittain aina yleiseen keskusteluun nostaankin.

Läsnäolotiedolla tarkoitetaan sitä, onko henkilö tai onko hän ollut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Tässä ei ole kysymys potilastiedosta eli tiedosta, joka kertoisi henkilön terveydentilasta ja olisi siten salassa pidettävää.

Tutkittaessa pahoinpitelyrikosta, poliisi ei voimassa olevan sääntelyn vuoksi tällä hetkellä saa läsnäolo- tai nimitietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarjoajalta. Tästä syystä tiloja, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarjotaan, voisi luonnehtia jossain määrin rikosvastuusta vapaiksi alueiksi yhteiskunnassa.

Toinen rikostorjuntaan liittyvä tarve läsnäolo- ja nimitietoihin liittyen koskee etsintäkuulutettujen tavoittamista. Sanottu koskee sosiaali- ja terveydenpalvelun tarjoajan ylläpitäminä asuntoloita. Palveluntarjoajan edustajat eivät kerro, onko etsintäkuulutettu henkilö tosiasiallisesti rakennuksessa, vaikka henkilön rekisteriin merkityt osoitetiedot, josta poliisilla usein on kadunnumeron tarkkuudella tieto, näin osoittaisivatkin. Vastaavaa suojaa ei ole tarjolla asumismuodosta riippuen missään muualla, eikä esimerkiksi edes majoituspalveluiden kohdalla. Koska etsintäkuulutuksista valtaosa koskee rikosvastuun toteuttamista, ovat ihmiset jossain määrin eriarvoisessa asemassa lain edessä.

Poliisin tehtäviin kuuluu suorittaa kadonneen henkilön etsintää. Kadonneen etsintään ei liity oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoja koskevat säännökset, koska vireillä ei ole rikos- tai muutakaan prosessia. Kadonneeksi ilmoitettuja henkilöitä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoajien tiloissa. Poliisi ei aina ole saanut tietoa siitä, onko kadonneeksi ilmoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa vaiko ei. Jos tieto kadonneen henkilön oleskelusta sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa on olemassa ja saatavilla, se poliisin tulee saada. Turvallisuusviranomaisten etsintäresursseja ei tule käyttää turhaan, varsinkaan tässä maailman ja valtiontalouden tilanteessa. Tiedon antamatta jättäminen voi aiheuttaa laajakin etsinnät kadonneen henkilön osalta.

Poliisille ei olla esittämässä oikeutta saada terveydentilaan liittyviä tietoja, eikä poliisi tai kukaan muukaan ole sitä tämän lain valmistelun missään vaiheessa esittänytkään.

7 luku Vaitiolo-oikeus, vaitiolovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen

2 § Tietojen luovuttaminen

Kuten todettua, poliisitoiminta on tietoon perustuvaa. Tietoa, myös salassa pidettävää tietoa, on tarvittaessa voitava luovuttaa. Sääntely on mahdollistanut poliisin tiedonsaannin sekä julkiselta että yksityiseltä jo pitkään. Sen sijaan tiedonantaminen poliisista sidosryhmille tai muualle on ollut ongelmallisempaa. Voimassa olevan sääntelyn mukainen *ei estä tiedon antamista* -ilmaisu tarkoittaa käytännössä sitä, että *jokin toiminta, tässä tapauksessa tiedonantaminen, ei ole kiellettyä*. Se ei riittävällä tavalla ota kantaa siihen, onko jokin toiminta sallittua. Kuitenkin oikeusasteet ovat todenneet, että tiedonantamista ei (aina) ole voinut tähän säännökseen perustaa. Hallituksen esityksen ehdotettu

ilmaisu *saa luovuttaa* tarkoittaa yksiselitteisemmin sitä, mihin toimija eli tässä tapauksessa poliisi on oikeutettu. Ehdotettu säännös parantaa olennaisesti tiedonvaihdon toimivuutta.

Ehdotetun säännöksen asiallinen laajentaminen koskemaan 1) hengelle tai terveydelle vaarallista tapahtuman, 2) vapautteen kohdistuvaa rikoksen, 3) huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämistä tai 4) muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamista taikka 5) kansallisen turvallisuuden suojaamista rajaavat poliisin tietojenluovuttamisen reunaehdot niin tarkkarajaisesti, kuin se vain ottaen huomioon poliisilaissa säädetyt poliisin tehtävät on mahdollista. Ennen kaikkea se mahdollistaa poliisin onnistumisen yhteiskunnan ja sisäinen turvallisuuden ylläpitämisessä. Poliisin työ perustuu enenevässä määrin yhteistyöhön, ja yhteistyön keskiössä on aina tiedonvaihto.

Toinen momentti koskee kriittisen infrastruktuurin suojaamista tai kyberturvallisuustietoa koskevan tiedon luovuttamista. Tämä on erittäin tärkeää nykyinen maailmanpoliittinen tilanne huomioiden, joka voi heijastua myös jossain määrin Suomen sisäiseen turvallisuuteen.

On tärkeää, että tässä säännöksessä tapahtuva tiedonluovuttaminen voidaan antaa sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Arvion mukaan oma-aloitteinen luovuttaminen tulee olemaan säännöksen perimmäinen tarkoitus. Pyyntöstä tapahtuvan luovuttamisen mahdollisuus täydentää kuitenkin säännöstä, sillä jokin aluksi luovutuskynnyksen ylittämättömältä asialta vaikuttava asia saattaa perustellun pyynnön vuoksi kuitenkin lopulta ylittää luovuttamiskynnyksen, ja näin ollen esimerkiksi estää vakavan rikoksen.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Poliisin henkilötietolakiin ehdotettavat muutokset ovat lähinnä lain ajantasaistamista. Tiedonvaihtoa suoranaisesti parantava seikkana voidaan kuitenkin mainita 22 §:ään ehdotetun muun henkilötiedon luovuttaminen viranomaisille *pyynnöstä ja oma-aloitteisesti*. Ehdotettu sääntely helpottaa käytännön soveltamista, koska siinä on yksiselitteisesti mahdollisestettu luovuttaminen sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti.

Liitelait

Turvallisuus on kaikille yhteistä, ja turvallisuudesta huolehtiminen on kaikkien turvallisuusviranomaisten yhteinen tehtävä. Ehdotettavat muutokset koskevat poliisin lisäksi Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien tiedonvaihdon sujuvoittamista. Ehdotettavat muutokset tähtäävät kokonaisturvallisuuden ylläpitämiseen, kaikkien turvallisuusviranomaisten tehtävien yhtäläiseen sujuvoittamiseen sekä hyvään yhteistyöhön, ja ovat siten erittäin kannatettavia.

Yhtenä liitelakina ehdotetaan Maahanmuuttoviraston (Migri) ja poliisin välisen tiedonvaihdon sujuvoittamista koskien vapautensa menettämisen vuoksi etsintäkuulutettujen henkilöiden tietoja. Tällä hetkellä Migri ei saa poliisilta tietoa vakaviinkaan rikoksiin syy-

listyneestä henkilöstä, joka asioi Migrin toimitilassa. On muistettava, että Migri voi velvoittaa henkilöitä asioimaan virastossaan (viranomaisen tehtäviin perustuva asiointi) tai tällainen asiointi tapahtuu henkilön tahdosta (henkilön omaan intressiin perustuva asiointi). Tällaisten etsintäkuulutettujen tavoittamiseen on yhteiskunnalla painava yleinen intressi. Hyvin epätarkoituksenmukaista voidaan pitää myös sitä, että henkilö etsintäkuulutettuna asioi asiassa, jossa hänellä itsellään on intressi, toisessa viranomaisessa, mutta etsintäkuulutuksesta ja siinä kuvatuista toimenpiteistä vastaava poliisi ei voi saada tällaisesta tietoa. Epätarkoituksenmukaisuutta korostaa se, että vielä jokin aika sitten poliisi hoiti osan kyseisistä nykyään Maahanmuuttoviraston vastuulle kuuluvista asioista, joten viranomaistoiminnan laatu on tältä osin heikentynyt. Ehdotuksen avulla tilanne korjaantuisi ennalleen, eli etsintäkuulutettujen tavoittaminen yksiselitteisesti parantuisi.

Visa Weckström, poliisilakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 25.03.2026 klo 11:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi